

სიმონ ქვარიანი

ამერიკულ ვაზით ვენახის გაშენება.

(მოკლე დარიგება).

ქუთაისი
ლამბაშიძის სტამბა * ТИПОГ. ГАМБАШИДЗЕ.
1900

ამერიკულ ვაზით ვენახის გაშენება.

მოკლე დარიგება.

1. რად დაგვჭირდა ამერიკული ვაზი.

იყო დრო როცა თითქმის მთელ იმერეთში და გურია-სამეგრელოში არსებობდა მხოლოდ მაღლარი ვენახები. კაცი იმათზე არ ზრუნავდა; ეწვეოდა მაშინ, როცა ყურძენი დამწიფდებოდა. მაგრამ გაჩდა ნაცარი და მოსპო ის განთქმული მაღარები და დობილოები. მოისპო კი ამით ჩვენში ღვინო და ვენახები? სრულებითაც არა! ჩვენ მოვუძებნეთ იმ სენს გამძლე ვაზები და დავიწყეთ მით დაბლარების კეთება, რითაც აღორძინდა ზემო-იმერეთში ახალი მევენახობა. თუმცა გაქრა სახელი შანთის, ჩხავერის და ოჯალეშის ღვინოებისა, მაგრამ სამაგიეროდ დაიბადენ კრახუნას, ცოლიკოურის და ანდასეულის ღვინოები. ჩვენი მევენახობა თანდათან გაიზარდა და იზრდება კიდევ.

გაჩდა ეგრეთვე ჭრაქი და ობი, მაგრამ ამათ

– 4 –

წინააღმდეგ მოგონილია შვენიერი საშუალება, – შაბიბანი, რითაც აქიმობენ ეხლა ყველგან. მაგრამ ეს ათიოდ წელიწადია, რაც გაჩდა ჩვენში ვაზის საშინელი რისხვა – ფილოქსერა. ეს პაწია მწერი ჩდება ძირებში, სწოვს მათ ნოყიერ წვენს, ასუსტებს ვაზს და სამ-ოთხ წლის შემდეგ სპობს კიდევ. ამ რიგად ამ საზარელმა სენმა მოგვისპო იმერეთში

და სპობს ახლაც აუარება ვენახებს. ვინ მოთვ-
ლის რამდენი ოჯახი დაადარიბა და დასცა მან,
რამდენ მუშას დაუწვა გული და აუტირა ცოლ-
შვილი. ეს პაწია მატლი, ეს ფილოქსერა გახდა
ვაზის ნამდვილ ჭლექად.

მაგრამ მარტო ჩვენში კი არ არის ეს ფილოქ-
სერა! იგი ჩვენზე წინად გაჩდა ევროპაში, სადაც
გადმოჰყვა ვაზებს თავის სამბშობლო ამერიკიდან,
საიდანაც გვეწვია ეგრეთვე ნაცარი, ობი, ბლეკ-
როტი და სხვ. ეს ოც-და-ათი წელია, რაც ფი-
ლოქსერა აოხრებს ევროპის ვენახებს, მარტო ერთ
საფრანგეთში მოსპო თითქმის ხუთი მილიონი ქცევა
ვენახი და მისცა რვა ათას მილიონ მანათის
ზარალი. აურაცხელი ზარალი ჰქნა ამ სენმა იტა-
ლიაში, ისპანიაში, უნგრეთში, შვეიცარიაში და სხ.

შეინძრა მთელი განათლებულთ ევროპა, და-
ფაცურდენ მეცნიერნი, დაუწყეს ბრძოლა ამ ფი-
ლოქსერას, მოძებნეს მრავალი საშუალებანი,
მაგრამ ყველაზედ უკეთესი, ადვილი, იაფი და სა-

– 5 –

ხეირო აღმოჩდა და გამოცდილებით დამტკიცდა
ამერიკული ვაზები, ანუ მწარე ვაზები, როგორც
ემახიან ჩვენში.

ამერიკამ მოგვისია ჩვენ ეს საშინელი მტერი
და ამერიკაშივე იპოვეს მეცნიერებმა მისი წამა-
ლი. მონახეს იმგვარი ვაზები, რომელთაც ვერას
აკლებს ფილოქსერა, მოზიდეს და მოაშენეს ევ-
როპაში ეს ვაზები, დამყნეს ზედ თავიანთი ვაზე-
ბი (რადგან ამერიკული ვაზები თავის თავად ცუდ
ღვინოს იძლევიან) და ამ რიგად მარტო საფრან-
გეთში უკვე შექმნეს და აღადგინეს სამი მილიონი
ქცევა ვენახი, რომელნიც ბევრად უკეთაც ისხამენ
და უკეთეს ღვინოსაც იძლევიან, ვინემ წინად.
მასთან ფილოქსერაც ვერას უშვება. არის და მი-
ნახავს კიდევ საფრანგეთში ოცი და ოცდახუთი
წლის ნამყენები, მაგრამ ისე სალად არიან, როგორც
ხუთი-ექვსი წლის დარგულები; ფილოქსერას ვე-
რა-რა უვნია მათთვის. დღეს ჩვენც უნდა წავბამოთ
განათლებულ ევროპას, დავმყნათ ამერიკულზე ჩვე-
ნი ვაზები და კარგად დამუშავებულ-გადაბრუნე-
ბულ მიწებზე შევექნათ და აღვადგინოთ ახალი ვე-
ნახები, რომლებიც უკეთეს ღვინოსთან ერთად მო-
გვექმენ ორ-სამჯერ მეტ მოსავალს; ამ რიგად ჩვენ
ვიხსნით თავს ფილოქსერის რისხვიდან და შევექ-
ნით ახალს მევენახობას. ნათქვამია: ერთი პირი მარ-
გებელიაო და ეს მარგებელი ჭირია – ფილოქსერა.
იგი სპობს ძველს ურგებ ვენახებს, რომელზედაც

– 6 –

შევქნით ახალს სასარგებლო ზვრებს. მაშ ძმებო, იმედი და შრომას ხელი! *)

2. საღვინე და სანამყენე ამერიკული ვაზები და ჰიბრიდები.

ამერიკული ვაზები იყოფა ორ ჯგუფად: საღვინედ და სანამყენედ. პირველი ჯგუფის ვაზები ისხმენ ყურძენს და მით იძლევიან ღვინოს, ხოლო ეს ღვინოები მდარეა და ცუდი გემოსი, როგორც

*) შეიძლება სთქვას ზოგიერთმა: რად გვინდა ამერიკული ვაზი, როცა ჩვენი მწვანე, ციცქა (შანთი) და ღონდღლაბი უძლებენ ფილოქსერასო. შემცდარი აზრია. ეს ჩვენი ვაზები უძლებენ შედარებით, ე. ი. კვდებიან უფრო გვიან, მხოლოდ ბოლოს მაინც ხდებიან ფილოქსერის მსხვერპლი. ამათ ბევრია, თუ გაძღეს 6 - 7 წელი, მაშინ როდესაც ამერიკული ვაზები უძლებენ სამუდამოდ. ზოგი ნურც მით მოტყუვდება, თუ გადამხმარ ვაზების აჩეხით განაახლა ვენახი. იმ განახლებულ ვაზებს ხელ-ახლად უჩდება ფილოქსერა და სპობს ერთიანად. საჭიროა იცოდეთ, რომ ზაფხულში ზოგი ძირის ფილოქსერა ამოდის მიწიდან პაწია პეკლად, გადადის ამ რიგად ვენახიდან ვენახში, თუ გზის ქარი შეხვდა გადიფრენს ათ თხუთმეტ ვერსზე და ამ რიგად უჩდება და სპობს ვენახებს. ერთი ფილოქსერა კი ერთ წელიწადს აჩენს ერთ მილიონ ფილოქსერას. ისე უხვად მრავლდება ის წყეული! იგი გადადის ეგრეთვე ვაზების გადატანით და გადაყვება ხოლმე კაცს ტანსაცმლითაც-კი.

- 7 -

ჩვენი ოდესა (იზაბელა), რომელიც ამერიკულია; თანაც, თუ ძლიერ მსუქან მიწაზედ არაა და კარგადაც არ მოუარეს, ვერ უძლებენ ფილოქსერას და ხმებიან. ჩვენთვის ბევრად უფრო საგულისხმოა მეორე ჯგუფი, ე. ი. სანამყენე ვაზები. ამათ მიტომ ჰქვიათ სანამყენე, რომ თავის თავად ან სულ არ იძლევიან ნაყოფს, ან ისხმენ ფრიად მცირეს და უვარგის ყურძენს. სამაგიეროდ ეს ვაზები სამაგალითოდ უძლებენ ფილოქსერას და ვარგობენ სანამყენედ, ე. ი. კარგად ითვისებენ და ახარებენ ზედ დამყნილ ჩვენსა და ევროპიულ ვაზებს. ამათზე დამყნილი ჩვენი და ევროპიული ვაზები იძლევიან ბევრად მეტ ყურძენს, ვინემ ჩვენი დაუმყნელი ვაზები, მარცვლებიც უფრო მსხვილი აქვთ და მასთან ყურძენი მწიფდება უფრო ადრეც; აქვს მეტი სიტკბო, რის გამო იძლევა უკეთეს ღვინოსაც. მე თვით გავშინჯე საფრანგეთში და შვეიცარიაში ამერიკულ ვაზებზე დამყნილის და ისე დაუმყნელი ვაზების მრავალი ღვინოები, მაგრამ დამყნილ ვაზების ღვინოები ბევრად უკეთესად მეჩვენა, ვინემ დაუმყნელის. ვნახე ეგრეთვე ჩვენშიაც, სოფ. შროშაში (ზემო იმერეთში) ბ. რ. ჩიხ-

ლაძის მამულში დამყნილ ჩვენებურ ვაზის ღვინო, რომელიც მეტად კარგი იყო. ამ რიგად ძლიერ და ძლიერ ცრუა ჩვენში გავრცელებული ხმები, თითქო ამერიკული ვაზი ნამყენის ღვინოს აფუჭებდეს. ეს შემცდარი აზრები უმეცართა ოცნების ნაყოფია.

– 8 –

მეტი არ იქნება დავძინოთ, რომ საფრანგეთის მეცნიერებმა ყვავილობის დროს დააქორწინეს ერთმანეთს როგორც თვით ამერიკული ვაზები, ეგრეთვე ამერიკულ-ევროპიული ვაზებიც, დათესეს მათი თესლი და ამ რიგად შექმნეს სულ ახალი ვაზები, რომლებიც ძლიერ კარგად უძლებენ ფილოქსერას, კარგად ითვისებენ ნამყენს, ვარგობენ თითქმის ყველა მიწებზე და ბევრი მათგანი იძლევა პირდაპირ დაუმყენელად კარგ ღვინოსაც. ამგვარ ხელქმნილ ვაზებს დაარქვეს ჰიბრიდები.

3. ამერიკულ ვაზების და ჰიბრიდების არჩევა მიწის შესაფერად.

სანამყენე ამერიკული ვაზები და ჰიბრიდები ძლიერ ბევრია, მათში-კი დღეს ყველაზე უკეთესია შემდეგი: რიპარია, რუპესტრის მარტენ, რუპესტრის-მონტიკოლა, შასლა-ბერლანდიერი № 41 ხ., მურვედრ-რუპესტრის № 1202, რიპარია-რუპესტრის № 101¹⁴, რიპარია-რუპესტრის № 3309. ყველა ეს ვაზები ძლიერ კარგად უძლებენ ფილოქსერას. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ჩვენი ვაზებივით ამერიკული ვაზები და ჰიბრიდები არ ვარგობენ ყველა მიწაზე; თითო მათგანი თხოვილობს შესაფერნიადაგს. აბა, განვიხილოთ ახლოს.

1. რიპარია ყველაზე უკეთესი და უფრო გა-

– 9 –

ვრცელებული ამერიკული ვაზია; იგი ძლიერ კარგად ითვისებს ნამყენებს, კარგად ახარებს მათ, ადრე ამწიფებს ყურმენს და ბევრსაც ასხმევინებს. მისთვის საუკეთესო მიწებად ითვლება ღრმა, ფხვიერი, მსუქანი და ნოყიერი მიწები, რომლებშიაც არ უნდა ერიოს ბევრი კირი. რიპარია ვარგობს ეგრეთვე კაჟნარ და სილნარ მიწებზე, კაჟნარ-თიხნარზე, თიხნარ-კირნარზე, კაჟნარ-კირნარზე და სხ., საზოგადოდ ყველა იმ მიწებზე, რომლებზედაც ვარგობს წაბლარი. ეს მიწები უნდა იყვეს ღრმა, ოდნავ ლამიანი და ნაყოფიერი. რიპარიაც ბევრგვარია, მათში ყველაზე უკეთესია: რიპარია-

გლუარ და რიპარია-გრანგლაზრ.

2. რუპესტრის მარტენ. საუცხოვო ვაზია და კარგად ხეირობს ხმელს, ქვა-რეულ, თიხნარს და კაჟნარ ეწერ მიწებზედ, რომლებშიაც კირი ან სულ არ ურევია, ან ძლიერ ცოტა.

3. რუპესტრის-მონტიკოლა ანუ რუპესტრის-დულო ძლიერ გამძლე და შესანიშნავი ვაზია კირნარ მიწებზე, მჭლე, ხმელ ქვიშნარ, მკვრივე-თიხნარ და კაჟნარ მიწებზედ. იგი უფრო ხეირობს მჭლე მიწებზედ და არა მსუქანზედ, რომელზედაც აცყენს ნაყოფს.

4. რიპარია-რუპესტრის № 101¹⁴ და რიპარია-რუპესტრის № 3309. ეს ორი ჰიბრიდი ძლიერ გამძლეა და კარგად ხეირობს კირნარ, სველს და თიხ-

- 10 -

ნარ მიწებზედ, სადაც კირი ადის ოც-და-ათ პროცენტამდე. ნამყენებს კარგად ითვისებს და ახარებს. მჭლე მიწა არ უყვარს.

5. შასლა-ბერლანდიერი № 41 b, და მურვედრ-რუპესტრის № 1202. ეს ორი ჰიბრიდი კარგად ვარგობს იმგვარ კირნარ მიწებზედ, რომლებზედაც ზემოხსენებული ვაზები ყვითლდებიან და ხმებიან. ეს ორი ვაზი ძლიერ ხეირობს თირის და კირის მიწებზედ, სადაც კირი ადის 70%-დე, ე. ი. სადაც ორი და სამი წილი მარტო კირია. მასთან კარგად ითვისებს და ახარებს ნამყენებს. შასლა-ბერლანდიერის უფრო უყვარს მოხმელო მკვრივე კირის და თირის მიწები, მურვედრ-რუპესტრის-კიოდნავ სველი, წებოიანი, კირნარი და კირნარ-თიხნარი მიწები.

აი აქ ჩამოთვლილ ვაზებზედ ჩვენ შეგვიძლია დავამყენოთ ჩვენი ვაზები და მით გავაშენოთ ვენახები მათ შესაფერ მიწებზედ. ამ ვაზების ლერწად თუ ძირეულად შეძენა შეიძლება როგორც კერძო პირთა ამერიკულ ვაზის სანერგეებში (საჩქოლეში) მაგ. ს. შროშაში, დ. ბაღდადში, ს. აფანაურში და სხ. ეგრეთვე მეტადრე ყვირილის რკინის გზის სადგურის ახლოს, ს. საქარის სანერგეში. იქვე იყიდება ამერიკულ ვაზებზედ დამყენილი ჩვენი ვაზები. იქვე ასწავლიან მსურველთ უფასოდ დამყენასაც. აქ ჩამოთვლილ ამერიკულ

- 11 -

ვაზებზედ და ჰიბრიდებზედ დამყენილი ჩვენი ვაზები იცოცხლებენ ოც-და-ათსა და ორმოც წელიწადს და მეტად კარგად გაუძლებენ ფილოქსერას.

4. ამერიკული ვაზის მოშენება.

ამერიკული ვაზის მოშენება ფრიად ადვილია. იგი იმ რიგადვე შენდება, როგორც ჩვენი ვაზი. იგი შეგვიძლია მოვაშენოთ ან სახერგეში (საჩქოლეთში) ან პირდაპირ სავენახე მიწაში, ამიტომ საჭიროა, რომ ორივე ალაგას მიწა სამ ჩარეეზე მაინც იყვეს გადაბრუნებული და წინდაწინ მომზადებული ორი თვით ადრე მაინც. ბევრად უმჯობესია, რომ ნაკელიც დაუყაროს, მეტადრე თუ მიწა მწირია.

თუ საჩქოლეთში გვსურს მოვაშენოთ ამერიკული ვაზი, საჭიროა გავთხაროთ წყებად რვა გოჯის სიღრმე-სიგანის მქონე თხრილები და ახლო-ახლო მივაწყოთ ლერწები (რქები), რომელთა სიგძე არ უნდა აღემატებოდეს რვა-ცხრა გოჯას; წკაპები უნდა შორავდენ ერთმანეთს სამი ჩარეეთით; თუ გვსურს, რომ კარგად გაიხარონ, უმჯობესია დარგვამდე ლერწები ერთით ან ნახევარ დლით ადრე ჩაიყაროს წყალში და შემდეგ დაირგას. ის თხრილი უნდა ამოივსოს მიწით და კარგად და-

– 12 –

იტკეპნოს. ზევით ლერწის თავებზედაც ოდნავ უნდა წაეყაროს მიწა, რომ არ ავნოს სიცხე-სიცივემ. ამ რიგად შეგვიძლია ერთ ქცევა საჩქოლეთში მოვაშენოთ ასი ათასზედ მეტი ვაზი; გახარებითაც შეგვიძლია გავახაროთ სამოცდაათიდან ოთხმოცდაათ პროცენტამდე, ე. ი. ყოველ ას ლერწში სამოცდა ათიდან ოთხმოც-და-ათამდე. ზაფხულში ორსამჯერ უნდა შამოეთოხნოს მიწა და უნდა ეწამლოს შაბიბნით. ამერიკულ ვაზების ამ რიგად მოშენება შეიძლება მარტში ან აპრილში. ჩასაყრელად ვარგა ეგრეთვე ან სულ წმინდა ან სულ მსხვილი ლერწები, ე. ი. ისინი რომელნიც სანამყენოდ არ გამოდგებიან და რომელნიც თითქმის უფასოდაც შეიძლება შეიძინოს კაცმა, როგორც საქარის, ეგრეთვე კერძო საჩქოლეებში.

ამ რიგად გახარებული ლერწი შეგვიძლია მეორე გაზაფხულს გადავრგოთ მწკრივად უკვე ძირეულად მისთვის დამზადებულ სავენახე ადგილში, ორ-სამ არშინის სიშორეზედ ერთი-მეორედან. და კიდევ გადავწიგნოთ (გადავწიდნოთ) თუ დაგვჭირდა. მეორე წელიწადს ისინი უნდა გაისხლას თითო კვირტზედ შემდეგ წლებში პირ-წმინდად შემოსხლავენ ყველა ლერწებს გარდა სამი-ოთხი ლერწისა, რომელთაც გასხვლენ ერთ-ორ კვირტზედ. ამ რიგად ვაზის ღერი მსხვილდება ძლიერ და ყოველ წლივ ამოიყრის ხოლმე მრავალ ლერწებს, რომლებსაც

დედა-ვაზებს, იზრდებიან ძლიერ სწრაფად; მისი წლიური შრომა – მსხვილი ხარდნის მისობა და ორ-სამჯერ გათოხნა. როგორც ხედავთ, ამერიკულ ვაზების მოვლა-მოშენება სულ ადვილია და იაფი, ამიტომ მათი მოშენება გასაყიდად და საკუთარ საჭიროებისათვის ძლიერ სახეიროა. ამ ვაზებს ქვია დედა-ვაზები.

5. დამყნა და შენახვა.

ვაზის დამყნა შეიძლება ბევრნაირად; ყველაზედ უფრო კარგი, ადვილი და გავრცელებულია ორგვარი დამყნა: უბრალო ნახლეჩით და ინგლისური განვიხილოთ ორივე.

ა. უბრალო ნახლეჩით დამყნა საჭიროა მაშინ, როცა გვსურს დავმყნათ ძირეულ ამერიკულ ვაზზედ. აქ განირჩევა ორი შემთხვევა: პირველი, როცა ძირა ვაზი ანუ სამყენი ნორჩია და მისი ღერი სისხოთი არ აღემატება ნამყენის, ე. ი. ჩვენებურ ვაზის ღერწის სისხოს. ამის გამო სამყენის, ე. ი. ამერიკულ ვაზის ღერი უნდა წაიჭრას მიწის სისწორივ და უნდა გაიხლიჩოს შუაზედ ოდნავ. მოკლე, ერთ-კვირტიანი ნამყენი-კი, ე. ი. ჩვენებური ვაზის ღერწი უნდა წაითალოს ორი-მხრივ ქვემო კვირტის ახლოს, და უნდა ჩაესოს სამყე-

ნის ნახლეჩში, იმ რიგად, რომ ნამყენის და სამყენის კანი ანუ უკეთ მწვანე აპკი ერთმანეთს უნდა ეხებოდეს. ეს აუცილებელი საჭიროა, რომ ნამყენმა გაიხაროს. ამიტომ ორივეს სისხო უნდა იყოს თანატოლი. (იხილეთ სურათი 1.). ზეიდან უნდა წაეყაროს სილა.

მეორე შემთხვევა, როცა გვსურს ამერიკულ ვაზის მსხვილ ძირზედ დავმყნათ ჩვენი ვაზი. აქ უნდა მოვიქცეთ ისე, როგორც ვმყნით ვაშლს ან მსხალს. უნდა წავჭრათ თავი ძირა-ვაზს მიწის სისწორივ, უნდა გავხლიჩოთ და ჩაუსოთ იქით აქეთ ჩვენი ვაზის ერთ-ორ კვირტიანი ორი წაწვეთილი ღერწი იმ რიგად, რომ ძირა-ვაზის და ნამყენის კანი ერთმანეთს ეხებოდეს. უნდა შეიხვიოს მატყლის ძაფით, ან რაფიათი; უმჯობესია, თუ წაგლისვენ სამყენ მალამოთი; ზეიდან კი უნდა წაეყაროს სქლად სილა. (იხილეთ სურათი 2.). ნახლეჩში დამყ-

ნა ითხოვს ბევრ დროს, იგი უმჯობესია დაიმყნას აპრილში ან მაისში, როცა შემცირდება წვენი მოძრაობა ანუ ვაზის ცრემლვა და როცა ჰაერიც და მიწაც საკმაოდ გამთბარია. შეიძლება დაიმყნას მარტის დამდეგსაც, სანამ წვენის მოძრაობა დაიწყებოდეს.

ნამყენად სახმარი ჩვენი ვაზის ლერწები (რქები), უნდა დამზადდეს ამ რიგად: ეს ლერწები უნდა მოიჭრას უსათუოდ საღ ნაყოფიერ ვაზებიდან, ლერწები უნდა იყოს ზომიერი და საკმაოდ მწიფე; უნაყოფო

– 15 –

სნეულის და ნორჩი ვაზების ლერწი არ ვარგა. ლერწი უნდა მოიჭრას თებერვლის დამლევამდე, ე. ი. სანამ ვაზი ცრემლვას დაიწყებდეს. ამერიკულ ვაზის ლერწი-კი რაც უფრო გვიან დარჩება ძირზე, უკეთესია და უნდა მოიჭრას მცობის დაწყების დროს, ე. ი. თებერვალსა და მარტში. ჩვენებურ ვაზის ლერწს დამყნამდე ინახვენ ოდნავ სველ სილაში, გრილ ალაგას.

ბ. ინგლისური დამყნა. ინგლისური დამყნა შეიძლება ლერწზედ და ერთი წლის ნერგზედაც, ოთახში, თებერვლიდან აპრილის დამლევამდე. ამ გვარი დამყნა ყველაზედ უფრო ადვილია, ჩქარი, უკეთესი

და უფრო გავრცელებული. სამყენს, ე. ი. ამერიკულ ლერწს სიგრძით ხუთ ექვს გოჯას წააცლიან ყველა კვირტებს და სასხლავ დანის ერთი გაქნევით წასხლავენ ილინცრად. ეს ანასხლავი უნდა იყოს ზომიერი (იხ. სურათი 3.) და არ უნდა დაუწყოს თლა. თუ დანის ერთი გაქნევით არ მოვიდა კარგი ანასხლავი, მეორედ და მესამედ უნდა გაუქნით დანა, სანამ კარგი ანასხლავი არ მოვივით, ლერწი უნდა წაისხლას ბრტყელი გვერდიდან მუხლთან ახლოს.

ამ რიგადვე უნდა წაიჭრას ილინცრად ნამყენიც, ე. ი. ჩვენი ვაზის ლერწი, რომლის სიგრძე არ უნდა აღემატებოდეს ერთ-ორ გოჯას და ერთი ზეითა კვირტის მეტი არ უნდა ჰქონდეს. შემდეგ სამყენის და ნამყენის ანასხლავები უნდა ჩა-

– 16 –

იჭრას ქერქის ხაზების სიგრძეზედ, ცოტა დაბლა იმ ალაგიდან, სადაც ლერწის გული იწყება. ჩანაჭერის სიგრძე (სიღრმე) უნდა უდრიდეს ანასხლავის სიგრძის ერთ მესამედს, (იხ. სურათი 4.).

შემდეგ ნამყენი და სამყენი უნდა შეარჭოთ და შეამაგროთ ერთმანეთში (იხ. სურათი 5). ორივე ლერწი-კი უნდა იყოს სისხოთი უსათუოდ თანა-

ტოლი, ასე რომ მათი ქერქი და მის ქვეშ მდებარე მწვანე აპკი უსათუოდ ერთმანეთს უნდა მიედლოს ყოველ მხრივ, რომ კარგად შეედულოს. ეს აუცილებელი საჭიროა, თუ გსურთ, რომ ნამყენმა კარგად გაიხაროს და საღი გამოდგეს. ამიტომ კარგს ხელოვნურ გასხვლას და ორივე ლერწის კარგად შეერთებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ამ შემთხვევაში. ამგვარ დამყენის სწავლა კი ფრიად ადვილია, ქალსა და ბავშსაც კი შეუძლია მისი შესწავლა, ოღონდ მცოდნე კაცს უყურონ მყნობაზე და გაიწაფონ ხელი. მყენას ასწავლიან ეგრეთვე საქარის საჩქოლეში.

თუ კარგად გაიხლა და ჩაჯდა ნამყენი სამყენში, მაშინ შეუხვევლადაც კარგად დაკავდება; უმჯობესი-კი იქნება, რომ შეჰკრათ რაფიათი. რაფია – ერთგვარ მცენარის ლბილი და ლორთქო ღერია. იგი ოდნავ უნდა შეასველოთ წყლით. (იხ. სურათი 6). რაფია იყიდება დუქნებში. კარგ დამყენას მეტად დიდი მნიშვნელობა აქვს გახარებაზე და ნამყენის სიკარგეზე. გლახა ნამყენი

– 17 –

კიდევ რომ გაიხაროს ცალ-გვერდელა იქნება და შემდეგ წახდება.

ნამყენი მხოლოდ მაშინ შეხორცდება, როცა მიწა საკმაოდ მშრალია და გამთბარი; ეს კი აპრილსა და მაისშია. ადრე ჩაყრა ცივს მიწაში საქმეს გააფუჭებს. მანამდე კი უნდა შევინახოთ დამყენილი ლერწები და აი როგორ:

გრილს სადგომში უნდა დაიყაროს ოდნავ სველი სილა, უნდა გასწორდეს და ზეიდან უნდა დაიწყოს რიგ-რიგად ან ისე ღერად ან კონა-კონად შეკრული დამყენილი ლერწები და ვაზები; თითო კონაში არ უნდა იყოს ოცდახუთზე მეტი ღერი. კონასა და კონას შუა უნდა დარჩეს ცოტა ცარიელი ალაგი. ამათ ზევით უნდა დაიყაროს ისევ მოსველო სილა და მას ზევით კიდევ შეიძლება დალაგდეს კონების მეორე წყება, რომელიც უნდა მოფაროთ ისევ სილით; მერე კიდევ დააწყობთ ამ რიგად რამდენი წყებაც გსურთ. ყოველ მხრივ უსათუოდ სილით უნდა იყოს დაფარული და სილაც ოდნავ სველი იყოს, (ძალიან სველი სილა არ ვარგა) რადგან მშრალი სილა გააშრობს და გააფუჭებს ლერწებს და ნამყენებს; ამ რიგად ორ-სამ თვეს და მეტზედაც შეიძლება შენახვა.

6. საჩქოლეს მომზადება, დარგვა და მოვლა.

პირ და პირ დაირგას სავენახედ გამზადებულ მიწაში და გაშენდება ვენახი; მაგრამ ბევრი მათგანი არ გაიხარებს, ბევრიც სნეული და უვარგისი გამოდგება და ამ რიგად ვენახიც გაქაჩლდება და დაბეჩავდება.

ამიტომ ბევრად უმჯობესია, რომ დამყნილი ლერწები ჯერ გავახაროთ საჩქოლემი და მეორე გაზაფხულს ავარჩიოთ მათგან სალი და კარგად შედუღებული ნერგები

და მით გავაშენოთ ვენახი; ამ რიგად ეს ვენახი ბევრად უფრო მკვიდრი, სახეირო და ბარაქიანი იქნება.

საჩქოლედ უმჯობესია აირჩეს საკმაოდ მსუქანი, ღრმა, ფხვიერი და ოდნავ ლამიანი მიწა. ერთ მეთოდს ქცევაზედ შეიძლება გავახაროთ იმდენი ნერგი, რომ თამამად გვეყოს ხუთ-ექვს ქცევა ვენახის მოსაშენებლად. ერთ ქცევაზედ-კი ასი ათასზედ მეტი ნერგი მოშენდება. მიწა უნდა გადაბრუნდეს შამოდგეზედ ან ზამთარში სამ ჩარექზედ ან ბარით ან გუთნით; დიდი ბელტები უნდა დაიფშვნას. მიწის გადაბრუნებას ფრიად დიდი მნიშვნელობა აქვს ყოველ მცენარისთვის და მეტადრე ვაზისთვის. მზის, სიცხის, წვიმა-თოვლის, ჰაერის და ყინვა-სიცივის წყალობით გადაბრუნებული მიწა იფშვნება, ფხვიერდება, სუქდება, ნოყიერდება, ფუნთუშდება, ეძლევა ზომიერი სილამე და ამ რიგად უმზადდება მცენარის ძირებს ფრიად

ნოყიერი და კარგი საზრდო-სავანე. ძირები-კი, ყველამ ვიცით, ჰკვებავენ მთელს მცენარეს. ვერავითარი ნაკელი ვერ აკეთებს ისე მიწას, როგორც ღრმად გადაბრუნება და ზამთარში ან ორი-სამი თვე გაჩერება.

საჩქოლედ მიწას, თუ მწირია ან დაქანცული, უმჯობესია მიეცეს კელა (სასუქი) გაზაფხულზედ, გადაბრუნების შემდეგ და აიხნას; შემდეგ მიწა უნდა დაფარცხოს, უნდა დაიფშვნას და უნდა გაკეთდეს კვალები ანუ თხრილები, სიღრმით და სიგანით შვიდი-რვა გოჯი.

ნამყენი ლერწების დარგვა იმ დროს უნდა, როცა მიწა და ჰაერი საკმაოდ მშრალი და გამთბარია, საუკეთესო დროა აპრილის დამდეგიდან მაისის დამდეგამდე. თხრილსა და თხრილს შორის უნდა დარჩეს სამი ჩარექის სიგანე ცარიელი ალაგი. ნამყენებს რგავენ თხრილებში მწრივად და აწვენენ ერთ გვერდზედ; ქარში დარგვა არ ვარგა. ლერწებ შორის უნდა დარჩეს ერთ გოჯამდე ცარიელი ალაგი. ნამყენ-

ნების ნამეტანი მიჭეჭკა არ ივარგებს, რამდენი შორ-შორსაა იმდენად უკეთესია. დარგულ ნამყენს უნდა მოუჩანდეს მიწიდან მხოლოდ ერთი კვირტი, რასაც უნდა წაეყაროს ზეიდან სილა ან ფხვიერი მიწა, რომ სიცივემ არ ავნოს.

დარგვამდე ნამყენებს ერთი ან ნახევარი დღით ასველებენ წყალში, მასთან თხრილში ქვეშ აყრიან მსუქანს სილა-ნაკელ-ნარევ მიწას, სტკეპნიან ფეხით და მერე რწყვენ წყლით, რომ უკეთ გაიხაროს. ზეიდან ამოშვერილ კვირტებს ფარვენ სილით ან ფშვნილი მიწით (იხ. სურათი 7). თხრილს გარდა რგავენ ეგრეთვე პალოთიც, მაგრამ თხრილებში დარგვა სჯობია. ზაფხულის განმავლობაში ახალ ნერგებს რამ-

– 20 –

დენჯერმე უნდა შამოეთოხნოს მიწა, რომ ბალახებმა არ შეაწუხოს და მიწამაც სილამე შეინახოს. მასთან ივლის-მარიაშობისთვეში წყნარს, ღრუბლიან ამინდში უნდა გადაჩხრიკოთ ხელით და ერთ-ორჯელ უნდა მოაშოროთ ბასრი დანით ის ზეითა ძირები, რომლებიც ნერგებს ნამყენთან გაუჩნდენ, მერე ისევ უნდა მიაყაროთ მიწა. ამ ზეითა ძირების მოშორება აუცილებელი საჭიროა, რადგან ამით ქვეშა ძირები სუსტდება; მასთან ეს ზეითა ძირები ნამყენის, ე. ი.

ჩვენი ვაზის ძირებია, რასაც ფილოქსერა უჩნდება.

ზაფხულის განმავლობაში ახალი ნერგები უნდა მორწყოთ სამ-ოთხჯერ შაბიანით, რათა ობმა და ჭრაქმა არ დაასუსტოს ნორჩი მცენარენი; ეგრეთვე თუ ზაფხული ძლიერ გვალვიანი შეიქნა, ნერგები უნდა მოირწყას ხვავიანად საღამოთი ორ-სამჯერ. თუ ზემოხსენებულ წესებს დაიცავთ, აზრიანად დარგავთ და მოუვლით, ეს ახალი ნერგები შედუღდებიან კარგად, გაიკეთებენ ძლიერ კარგს ძირებს, ლერწებს და ყოველ ასში სამოც-და-ათიდან ოთხმოცამდე და მეტიც გაიხარებენ თამამად. საზამთროდ ამ ნერგებს ან საჩქოლეში სტოვებენ ან იღებენ და მიფარებულ ალაგას ინახვენ მოსველო სილაში ან ლამიან მიწაში.

7. სავნახე მიწის დამზადება.

თუ გსურთ, რომ ვენახმა მალე მოგცეთ ნაყოფი,

– 21 –

თან კარგი და დიდი მოსავალიც, უსათუოდ უნდა გადააბრუნოთ მიწა ღრმად სამ ჩარექზედ მაინც, მასთან კელაც

(სასუქიც) უნდა დააყაროთ, თავის დროზედ უნდა გასხლათ, გათოხნოთ, გამორჩოთ, და უწამლოთ შაბიაზნით, თან უნდა შეაკავოთ კარგად და საქონელი არც ზამთარში და არც ზაფხულში არ უნდა შეუშვათ ვენახში. ამ რიგად აზრიანად და გულიანად დამუშავებული ერთი ქცევა ვე-
ნახი ადვილად მოგცემთ ორას-სამას ჩაფს შუმს ღვინოს, ე. ი. იმდენს რამდენს ექვსი და შვიდი ქცევა ჩვენებურად დამუშავებული ვენახი ვერც გვაძლევს. ამ რიგად დამუშავებული ვენახი იძლევა უკვე მოსავალს მესამე წე-
ლიწადს.

დიდი და მოუვლელი ვენახი არაა სახარბიელო, ცოტა იყოს, მაგრამ კარგად მოვლილი და ნაპატიები, აი რაა სასურველი! ამერიკულზედ დამყნილი ჩვენი ვაზე-
ბი უსათუოდ თხოულობენ ღრმად გადაბრუნებულ მიწაზედ გაშენებას, უამისოდ ვერ ხეირობენ კარ-
გად. გამოცდილებამ გვაჩვენა, რომ გადაბრუნებულ მიწაზედ გაშენებული ვენახი სამ-ოთხჯერ მეტს მო-
სავალს იძლევა, ვინემ უბრალო ვენახი. ამიტომ ბევ-
რად მოგებული ვიქნებით, რომ არ შევუშინდეთ პირ-
ველ ხარჯს, ღრმად გადავაბრუნოთ და ვაპატიოთ მიწა, მასთან კარგად მოვუაროთ ვენახს, თუ გვსურს, რომ ჩვენი შრომა დაგვირგვინდეს კარგის მოსავლით და სარგებლობით. თუ ვერ შევძლებთ, ნუ გავეკიდებთ ბევრს; ცოტა გავაკეთოთ, მაგრამ კარგად-კი!

სავენახე მიწის გადაბრუნება (პლანტაჟი) შეიძ-

- 22 -

ლება ზაფხულში და შამოდევზედ, ხოლო ვაზის ჩაყ-
რამდე ორი-სამი თვით ადრე მაინც უნდა იყოს მიწა დამზადებული; თუ ექვსი თვით ან ერთი წლით ად-
რე დამზადდება მიწა, კიდევ უკეთესია. ყველაზედ უკეთესია მიწის ბარით გადაბრუნება, ხოლო ეს დიდ ჯაფას თხოულობს; სიიაფისთვის ხმარობენ ორს გუ-
თანს, ერთი მიდის წინ და ხნავს რვა გოჯამდე, მეო-
რე მიჰყვება იმ კვალშივე უკან და აღრმავებს კიდევ ექვს გოჯაზედ. ამგვარად მიწის გადაბრუნება შეიძ-
ლება უფრო ვაკეზედ და ოდნავ დაფენილ მიწებზედ.

მიწა უნდა გადაბრუნდეს თუ ერთ არშინზედ არა, სამ ჩარექზედ მაინც. თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს მიწის გადაბრუნებას ვაზისთვის, ეს უკვე ვსთქვით. თუ ბარით აბრუნებთ მიწას, ჯერ უნდა გათხაროთ ქვემოდან თხრილი სიგანით ერთი არშინი და სიღრ-
მით სამი ჩარექი ან მეტი; უნდა მიჰყვეთ ზეიდან და ჰყაროთ შიგ მიწა, დიდი ბელტები უნდა დაფშვნათ. ამ რიგად გაკეთდება გვერდით მეორე თხრილი. ამას აავსებთ და გაკეთდება მესამე, მეოთხე, მეათე და სხ.

თანდათან ესენი აივსება მის გვერდით მდებარე მიწით და სულ ბოლოს ზეით დარჩება შეუვსებლად ერთი თხრილი. ამ რიგად ბრუნდება სავენახე მიწა. ეს არაა ძნელი.

მიწა ანუ ნიადაგი შესდგება ორის შრედგან:

ზეადაგიდან და ქვეადაგიდან. თუ ორივეში ცოტა კირია, მაშინ უნდა გადაბრუნდეს ორივე ისე, როგორც ზეით ვსთქვით; თუ ზეადაგში არაა, ან ცოტაა კირი, ქვეადაგში-კი ბევრია, მაშინ ქვეადაგი უნდა დარჩეს

– 23 –

უხლებლად და მარტო ზეადაგი უნდა გადაბრუნდეს; თუ ზეადაგში ბევრი კირია და ქვეადაგში-კი არა, მაშინ უნდა გადაბრუნდეს ორივე, ხოლო ზეადაგი ქვემ უნდა მოჰყვეს, ქვეადაგი-კი ზეით. ეს მიტომ კეთდება ასე, რომ ამერიკულ ვაზებს ვნებს კირი.

ძლიერ ფერდობზედ, სადაც გადაბრუნებული მიწა თავს ვერ დაიჭერს, საჭიროა დასტოვოთ ყოველ ხუთ-ექვს საჯენზედ სიგრძისად ხტულებივით დაუბარავი მიწა სიგანით ერთი არშინი ან არშინ-ნახევარი; ეს ხტულები შეაკავებენ გადაბრუნებულ მიწას. უამისოდ-კი დიდი წვიმა და ღვარები ჩამორეცხენ ერთიანად გადაბრუნებულ მიწას და დასტოვებენ ფხეკს, რაც ბევრს დამართნია ზემო იმერეთში.

საზოგადოდ-კი მიწა უნდა გადაბრუნდეს სულ ერთიანად და არა მარტო თხრილები გაკეთდეს ვაზის ჩასაყრელად, როგორც ზოგიერთებმა ჰქნეს ჩვენში. ეს დიდად მავნებელია, რადგან ამგვარ თხრილებში დგება ზამთრობით და გაზაფხულზედ წყალი, დააღპობს ვაზის ძირებს, ეგრეთვე თხრილებში ვაზის ფესვები ვერ ხეირობენ. მასთან თხრილების კეთება არც ისე იაფად ჯდება, როგორც ჰგონიათ. ამიტომ ბევრად უკეთესია მიწის პირ-წმინდათ გადაბრუნება. ეგრეთვე გადაბრუნებულ მიწაზედ გაშენებულ ვენახს მესამე წელიწადს მოაქვს მოსავალი, თხრილებში ჩაყრილს-კი მხოლოდ მეხუთე-მეექვსე წელიწადს.

– 24 –

8. ვენახის გაშენება და მოვლა.

გადაბრუნებულს სავენახე მიწას ახალ გაზაფხულს დააყრიან ნაკელის, ახნავენ და მოასწორებენ. რამდენად უფრო მწირეა, იმდენად მეტი ნაკელია საჭირო, მასთან ვაზისთვის ძლიერ კარგი სასუქია ნაცარიც, ჩვენში რომ უბრალოდ ჰყრიან. მასთან ძლიერ აკეთებს მკვრივე აყალო მიწებს ქვიშა და სილა, ესენი უნდა დააყაროთ და ახნათ.

ძირეულ ვაზის ჩაყრა შეიძლება როგორც ახალ გაზაფხულზე, ისე შემოდგომაზე. უსათუოდ უნდა აარჩიოთ ძლიერ კარგად ყოველმხრივ შედუღებული და

ღონიერი ნამყენები, უნდა დაუტოვოთ ერთი ლერწი და გასხლათ ერთ-ორ კვირტზე, შეაკვეცოთ ოდნავ ფესვები და დარგათ წყებად ორმოებში. ნამყენი ალაგი უნდა მოაქციოთ მიწის ზევით. ბევრად სჯობია, რომ ვაზები იყოს დარგული მწკრივად (შაკეზად), ვაზსა და ვაზს შორის არშინ-ნახევარზედ მაინც და წკაპსა და წკაპს შორის ორ არშინზედ ახლო დარგვა არ ვარგა; ასე რომ ერთ ქცევას ორი-ათასიდგან ორი ათას ხუთას ძირამდე სჭირდება. ამით შემდეგ ადვილდება მუშაობა.

ვიმეორებ: ვენახში უნდა დარგათ მხოლოდ კარგად გახარებული, ღონიერი და ყოველ მხრივ კარგად შედუღებული ძირეული ნამყენი, თუ გსურთ რომ კარგი

ვენახი გააშენოთ, და თქვენმა შრომამ ნაყოფი გამოიღოს. სუსტსა და შეუდუღებელს ნამყენებს ერიდეთ რო-

– 25 –

გორც ჭირსა და არამც და არამც მით არ გააშენოთ ვენახები; ზარალის მეტს ვერას ნახავთ და ბოლოს ბევრს ინანებთ. მეტი დახარჯეთ, კარგი ღონიერი ნამყენები შეიძინეთ და კარგი ვენახი-კი გააშენეთ. ცოტა იყოს, მაგრამ კარგი-კი!.. ძირეულ ნაწყენს, იცოდეთ კარგი არჩევა უნდა. მე შევნიშნე, რომ ზოგი საჩქოლეს პატრონი მუშტარს აძლევს ხშირად უვარგისს, გლახად შედუღებულს ნამყენს, ამით-კი შეჰყავს იგი შეცდომაში და დიდ ზარალში. ამ უსინიდისო მოქმედებას უნდა მიაქციოს ყურადღება პრესამ და ადგილობრივმა მთავრობამ და აღეკრძალოს იგი სასტიკად. ვენახი უნდა იყოს კარგად შეკავებული, რომ არაფერი შევიდეს, (ვენახში საქონელი, ე. ი. ხვადაგი არასოდეს არ უნდა შეუშვათ, ძლიერ აფუჭებს). ვაზებს უნდა მიესოს ხარდანი (ჭიგო), იმავე ან მეორე წელიწადს იზამს ნიშანს, მეორე-მესამე წელს ცოტა მოსავალიც გექნებათ, მეოთხე წელს-კი ვაზი საკმაოდ დასრულდება და კარგ მოსავალსაც მოგცემთ. მშრალს, ფერდობ მიწებზედ უმჯობესია ვაზი გაისხლას დაბლა; ნესტიან, ვაკე მიწებზედ-კი მაღლა გასხლული ვაზი აჯობებს.

ვენახი ზაფხულში სამჯერ-ოთხჯერ მაინც უნდა გაითოხნოს და გაიწმინდოს ბალახ-ბულახისაგან, რომელნიც ახშობენ ვაზს და არ ამწიფებენ კარგად ყურძენს. მოვლა და სისუფთავე ვაზს ძლიერ უყვარს. სავენახე მიწის გადაბრუნებას ის მნიშვნელობა აქვს

– 26 –

ეგრეთვე, რომ სპობს გლახა ბალახებს. მასთან ვენახს ორჯელ მაინც უნდა უწამლოთ შაბიაბნით, რომ მოაშოროთ ობი და ჭრაქი, ეგრეთვე ნაცრის წინააღმდეგ წამლობენ გოგირდით. მასთან როცა ყურძენი შეთვალეხას იწყებს, ძლიერ კარგია იმ დროს ლერწებს წააჭრიდეთ წვერებს. ამ რიგად მტევნები უფრო დამსხვილდება და უკეთ დამწიფდება. გამორჩევა და ნამკვრეების (ყლორტების) მოცილება ეგრეთვე დიდათ რგებს ვაზებს.

დაბოლოს უნდა ვსთქვა, რომ ამ წიგნაკში ვეცადე მოკლედ და გასაგები ენით ამეხსნა მუშა ხალხისთვის ამერიკული ვაზით ვენახის გაშენება; რამდენად შევასრულე ეს საქმე მკითხველისთვის მიმინდვია. უნდა ითქვას კი, რომ ამ საგანზედ ხალხისთვის ჯერ არა-რა დაწერილა, მაშინ როდესაც საჭიროება დიდია. მართალია ორი წლის წინად ბ. ვლ. სტაროსელსკიმ გამოსცა თ. ი. ანდრონიკაშვილის მიერ თარგმნილი წიგნაკი, სათაურით: მოკლე დარიგება ამერიკული ვაზის გაშენების შესახებ „ქუთ. გუბერნიაში“, მაგრამ უნდა აღვიაროთ, რომ სამწუხაროდ ეს შრომა სუსტია; იგი უსისტემოდაა შედგენილი, გაუგებარ ენით დაწერილი და მასთან შეცდომებიც შეჰპარვია. სწორედ ამიტომ ავიღეთ კალამი ხელში და ვიკისრეთ ეს მცირე შრომა.

– 27 –

ფილოქსერამ მოსპო აუარება ვენახები მთელს ევროპაში. დღეს ერთად-ერთ საშუალებად მიჩნეულია ამერიკული ვაზები და ჰიბრიდები; ამათებზედ მყნიან ევროპიელნი თავიანთ ვაზებს, ამით აშენებენ ვენახებს, ამით ებრძვიან ფილოქსერას. ჩვენშიაც ერთად ერთ საშუალებად ამერიკული ვაზებია მიჩნეული. გამოცდილებამ გვაჩვენა, რომ მათზედ დამყნობილი ევროპიული და ჩვენი ვაზები კარგად უძლებენ ფილოქსერას და იძლევიან ბევრად უკეთესს მოსავალს და უკეთესს ღვინოს. ამ რიგად ამერიკულმა ვაზებმა განაახლეს საყოველთაოდ მევენახობა. ფილოქსერა შეიქნა ყვლგან და მეტადრე ჩვენში მარგებელ ჭირად; უამისოდ ჩვენ არ ვიზამდით ამდენ ხარჯს და არ გავაშენებდით ვენახებს ამერიკულ ვაზებზედ; ახლა-კი გლეხი თუ აზნაური, მღვდელი თუ თავადი, მდიდარი თუ ღარიბი ყველანი ძალა-უნებურად ვაშენებთ ამ რიგად ვენახებს, რადგან სხვა საშუალება არაა.

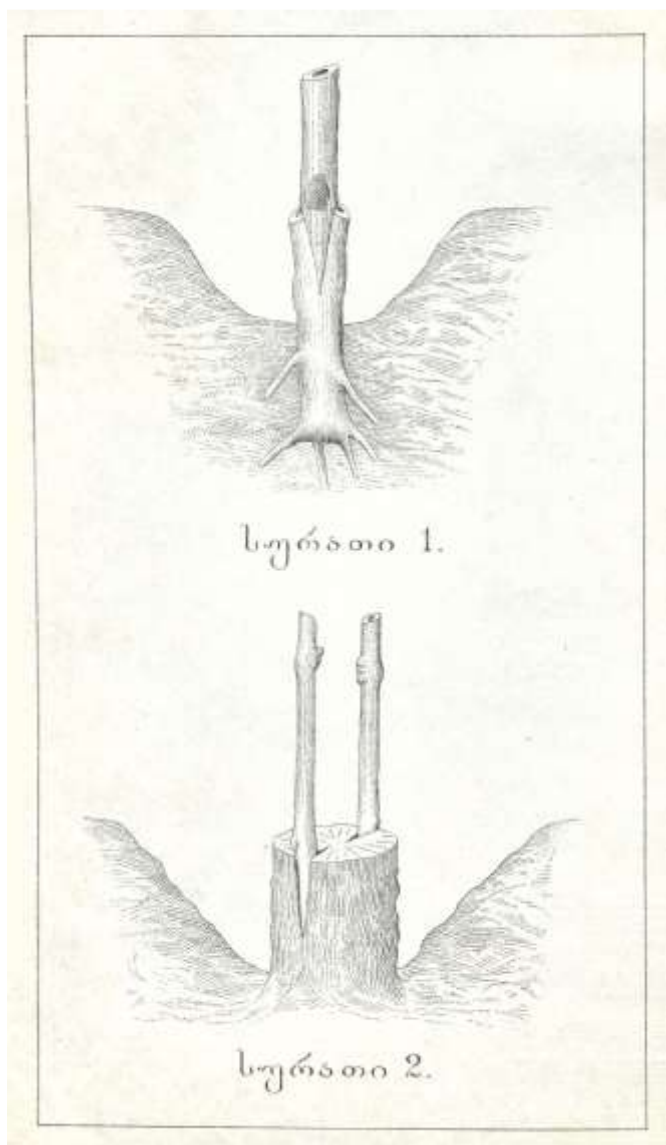
მაშ, ძმებო, მოვჰკიდოთ შრომას ხელი, ნუ დავერიდებით ნურაფერ ხარჯს, გადავირჩინოთ თავი

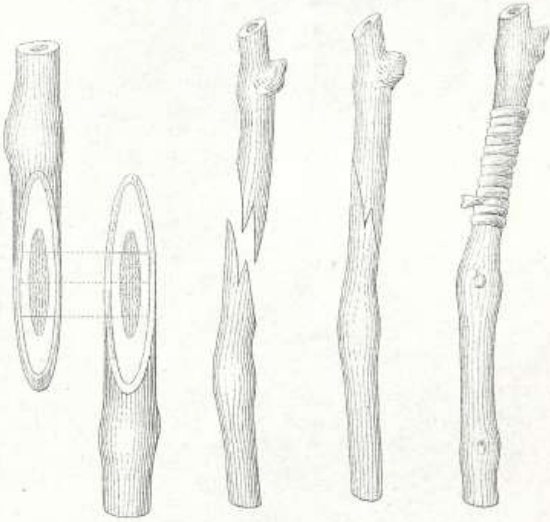
ფილოქსერიდან, გადავაბრუნოთ მიწები და შევკქნათ ამერიკულ ვაზით ახალი ვენახები! იცოდეთ, რომ მელვინეობას ჩვენში დიდი მომავალი ელის, რადგან მთელი რუსეთი ჩვენი მუშტარი გახდება; იცოდეთ

– 28 –

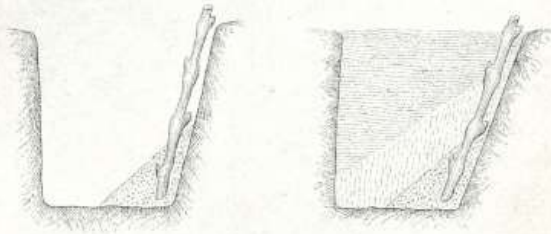
რომ მხოლოდ მევენახობა-მელვინეობით გადურჩება სიღარიბე-გაჭირვებას მთელი ზემო-იმერეთი და საქართველოს სხვა კუთხენი. მაშ ისევ შრომას ხელი, მმებო, ვიშრომოთ, ვიმხნეოთ და ჩვენია მომავალი!-

მერწმუნეთ, ვინც რომ იშრომა,
ბოლო მას გაუტანია!..

სურ.3. სურ.4. სურ.5. სურ.6.

სურათი 7.